

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Татјана Михајлов

Спољашње вредновање као кључни фактор наставе и учења у основним школама

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">1. Датум и орган који је именовao комисију 19.5.2017. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:<ol style="list-style-type: none">1. др Светлана Костовић, редовни професор, ужа научна област Педагогија, 28.3.2013., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, председник;2. др Жељко Вучковић, редовни професор, ужа научна област Библиотекарство, 11.11.2011., Педагошки факултет Сомбор, Универзитет у Новом Саду, члан;3. др Јасмина Пекић, доцент, ужа научна област Психологија, 8.11.2012., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, члан;4. др Милица Андевски, редовни професор, ужа научна област Педагогија, 16.11.2006., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, ментор.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Татјана, Зоран, Михајлов2. Датум рођења, општина, држава: 24.12.1967. Зрењанин, Република Србија3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Учитељски факултет у Сомбору, Разредна настава, Мастер учитељ4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2013, Докторске академске студије методике наставе
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Спољашње вредновање као кључни фактор квалитета наставе и учења у основним школама
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Дисертација Татјане Михајлов припада друштвено-хуманистичкој научној области и написана је у складу са стандардним форматом истраживачког рада из ових области. Написана је на српском језику, а извод је дат на српском и на енглеском језику.

Докторска дисертација је обима 300 страница куцаног текста и садржи 24 поглавља, 36 слика, 2 графикона, 26 табела и 3 прилога.

Дисертација се бави проучавањем спољашњег вредновања са нагласком на анализу области наставе и учења у основној школи, испитивањем примене спољашњег вредновања и ефеката који произилазе након спољашњег вредновања.

Дисертација обухвата прегледно и јасно представљене целине: теоријски приступ проблему, методолошке основе истраживања, приказ и анализу добијених резултата истраживања и закључна разматрања.

Након уводних напомена (УВОД од 17-21.странице), следи теоријски део дисертације (I ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ) који је конципиран кроз четири поглавља:

У поглављу под називом *Приступи вредновању: термилошки оквир* (од 22-25.странице) кандидаткиња даје термилошки оквир појма вредновање и образлаже везу спољашњег вредновања са самовредновањем.

У поглављу: *Развој мисли о вредновању* (од 26-27.странице), дат је преглед и развојни пут вредновања у прошлости.

У поглављу које носи назив *Вредновање у контексту савремене европске праксе* (од 28-55.странице) приказана су досадашња релевантна истраживања система вредновања у земљама Европе и неке специфичности спољашњег вредновања у овим земљама.

Последње поглавље у теоријском делу рада, носи назив *Вредновање квалитета рада у Републици Србији* (од 56-70.странице) и у њему је представљен концепт вредновања у Републици Србији (самовредновање и спољашње вредновање), као и рефлексивна на спољашње вредновање у Републици Србији.

У другом делу дисертације, II МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ ИСТРАЖИВАЊА (од 71-79.странице) дефинисани су проблем истраживања, предмет истраживања, циљ и карактер истраживања, задаци истраживања, хипотезе истраживања, варијабле истраживања, методе, технике и инструменти истраживања, популација и узорак истраживања, организација истраживања и статистичка обрада података.

Трећи део дисертације, III ПРИКАЗ И АНАЛИЗА ДОБИЈЕНИХ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА (од 82-116.странице) конципиран је кроз шест поглавља:

Емпиријско сагледавање ефеката спољашњег вредновања започето је у првом поглављу, *Анализа неостварених и делимично остварених стандарда у кључној области Настава и учење* (од 82-92.странице), утврђивањем јаких и слабих страна у области наставе и учења у основним школама, а које су верификовали сертификовани тимови спољашњих евалуатора/просветних саветника Министарства просвете, науке и технолошког развоја у процесу првог спољашњег вредновања.

Друго поглавље, *Анализа промена насталих у кључној области Настава и учење након извршеног спољашњег вредновања* (од 93-116.странице) даје приказ и анализу промена у ставовима наставника према планирању и припремању (од 93-96.странице), анализу промена у односу наставника према ученику (од 96-101.странице), анализу промена у хоризонталној размени искуства наставника (од 101-103.странице), анализу промена у подршци ученицима из осетљивих група (од 104-107.странице), анализу промена у систематичнијем праћењу ученичких постигнућа (од 107-110.странице), анализу промена у интензивнијем коришћењу материјално-техничких ресурса (од 110-113.странице) и анализу промена у побољшању радне атмосфере (од 113-116.странице).

У трећем поглављу, *Анализа ставова учесника образовно-васпитног процеса о важности доприноса спољашњег вредновања* (од 117-122.странице), наводи се истраживање и анализа ставова свих учесника образовно-васпитног процеса: ученика, наставника, стручних сарадника, савета родитеља и руководства школе (директора и школског одбора) по питању како процењују допринос спољашњег вредновања квалитету рада.

Како су школе након спољашњег вредновања (свеукупно, а и у области наставе и учења) оствариле различите оцене квалитета, четврто поглавље, *Анализа одступања у напредовању*

школа у зависности од оцена добијених спољашњим вредновањем, (од 122-124.странице) садржи анализу одступања у напредовању школе. Анализа је ограничена на одступања која се односе на област наставе и учења у зависности од оцена добијених спољашњим вредновањем.

У петом поглављу, *Анализа утицаја социјално-демографских варијабли на промене које настају у настави и учењу након спољашњег вредновања* (од 123-126.странице) износи се анализа утицаја социјално-демографских варијабли на промене које настају у настави након спољашњег вредновања и анализирају се претпоставке да на резултате спољашњег вредновања, у вези са променама у области која је предмет истраживања, немају утицај локалитет школе, пол и године радног стажа наставника.

Последње поглавље овог дела дисертације, *Спољашње вредновање као кључни фактор наставе и учења у основним школама* (од 127-128.странице) бави се ширим сагледавањем утицаја спољашњег вредновања на област наставе и учења у испитаним основним школама.

У поглављу рада, IV ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА (од 129-140.странице) изложени су општи закључци, педагошке импликације истраживања у односу на педагошку праксу у испитаним школама у Републици Србији и могућности за даља истраживања.

Посебно поглавље, V ЛИТЕРАТУРА, (од 141-156.странице) садржи приказ коришћене литературе и веб-извора.

Последње поглавље дисертације, VI ПРИЛОЗИ (од 158-300.странице) подељено је у три дела:

Први део обухвата документацију потребну за истраживање у школама (од 158-160.странице).

Други део чине инструменти истраживања (од 161-220.странице).

У трећем делу су изложени примери добре праксе из школа које су учествовале у истраживању (од 221-300.странице).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов. Наслов докторске дисертације је јасно и прецизно формулисан, и у складу је са темом и садржајем истраживања.

Теоријски приступ проблему. Овај део дисертације посвећен је прегледу теоријских полазишта релевантних за проблем истраживања и представља анализу стратегије, поступака и процедуре спољашњег вредновања, као и улоге спољашњих евалуатора у спровођењу тог процеса. Изложени су примери добре праксе у земљама ЕУ и у Републици Србији а представљена је и упоредна анализа стратегије, поступака и процедуре спољашњег вредновања у земљама ЕУ и у Републици Србији. Значај консултованих извора указује на способност кандидаткиње да изврши добар избор истраживања релевантних за проблем којим се дисертација бави, а начин структурирања овог дела дисертације указује на вештину, да се на адекватан начин уведе у проблем истраживања и укаже на његов значај.

Методолошке основе истраживања. Ово поглавље написано је у складу са важећим стандардима емпиријских истраживања у друштвено-хуманистичким наукама и методици наставе. Проблем истраживања утемељен је на актуелним научним ставовима и сазнањима и јасно је исказан. Циљеви истраживања експлицитно су одређени и операционализовани кроз истраживачке задатке и хипотезе. Кандидаткиња је описала варијабле, методе, технике и инструменте истраживања. Оно што овде треба истаћи јесте комплексност истраживачке процедуре и укључивање више узорака: наставника, ученика, стручних сарадника, директора школа, савета родитеља и школских одбора. Избор истраживачког нацрта који одговара циљевима истраживања и омогућава проверу постављених хипотеза указује на методолошку писменост кандидата. Инструменти су адекватно одабрани и описани. Нацрт је праћен одговарајућим статистичким поступцима.

Приказ и анализа добијених резултата истраживања. У делу у којем се дискутују добијени резултати кандидаткиња одговара на сва питања која је у проблему истраживања поставила, подржава или оспорава постављене хипотезе и даје интерпретације добијених резултата са

сугестијама за нова потенцијална истраживања. На тај начин дискусија задовољава све стандарде за овај део научног рада. Дискусија је свеобухватна и јасно написана, а добијени резултати су критички и аргументовано анализирани. Интерпретације резултата које је кандидаткиња понудила указују на добро познавање проблематике којом се бавила и способност довођења у везу добијених резултата са досадашњим знањима.

Закључак. У овом поглављу дата су закључна разматрања, у којима су сажето, јасно и прецизно сумирани резултати докторске дисертације. Поглавље обухвата и оцену приказаних резултата са наведеним предностима, ограничењима студије и импликацијама за даља истраживања и образовно-васпитну праксу.

У одељку **Литература** су наведене коришћене библиографске јединице, које су актуелне и релевантне за испитивану тематику.

У одељку **Прилози** су приказани коришћени инструменти истраживања као и примери добре праксе који су објашњени и на које се кандидаткиња позивала у поглављу о приказу и анализи добијених резултата истраживања, али због обимности нису приказани у основном тексту.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Михајлов, Т. (2013). Компетенције за професију наставника - како их наставници схватају, Зборник радова Високе школе струковних студија за образовање васпитача, Кикинда: ВШССОВ, стр.185-197 **(М53)**
2. Михајлов, Т. (2014). Анализа ставова наставника као учесника образовно-васпитног процеса у вези са проценом доприноса спољашњег вредновања, Зборник радова Високе школе струковних студија за образовање васпитача, Кикинда: ВШССОВ, стр.149-161. **(М53)**
3. Михајлов, Т. (2015). Анализа програма стручног усавршавања из области комуницирања (каталог стручног усавршавања). Методички видици (Електронски извор): Часопис за методiku филолошких и других друштвено-хуманистичких предмета, Филозофски факултет у Новом Саду, стр.211-228. **(М53)**
4. Михајлов, Т. (2015). Спољашње вредновање унутар нове образовне парадигме, Четврта међународна научностручна конференција Методички дани 2015, Компетенције васпитача за друштво знања: књига резимеа, Кикинда: ВШССОВ, стр.185-187. **(М34)**
5. Михајлов, Т. (2015). Ставови ученика кроз призму спољашњег вредновања, Књига апстраката са Трећег међународног интердисциплинарног скупа млађих научника друштвених и хуманистичких наука, Контексти, Филозофски факултет у Новом Саду, стр. 69. **(М34)**
6. Михајлов, Т. и Андевски, М. (2016). Анализа ставова педагога према спољашњем вредновању. У: Ј. Милутиновић, (уред.). *Зборник Одсека за педагогију, (Електронски извор)*. Св.25 (2016), стр.131-144. **(часопис је у поступку категоризације)**

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу добијених резултата истраживања формулисани су следећи закључци:

Основно истраживачко питање било је утврдити да ли спољашње вредновање има утицаја на квалитет рада школе у области наставе и учења, као и на број остварености индикатора којим се дефинишу стандарди квалитета рада школа. Управо због тога, истраживачки допринос овог рада огледа се у сагледавању ефеката које спољашње вредновање остварује у пракси. Анализа ставова свих учесника образовно-васпитног процеса о важности доприноса спољашњег вредновања, као и анализа одступања у напредовању школа у зависности од оцена спољашњег вредновања, указали су на остварење информативне функције спољашњег вредновања кроз информисање наставника о квалитету њиховог рада и дијагностичке функције спољашњег вредновања кроз утврђивање предности и слабости у раду наставника. Такође, спољашње вредновање остварује конструктивну функцију због могућности мењања постојеће праксе, али и развојну функцију континуираним унапређењем образовно-васпитног процеса. Одабрани истраживачки нацрт показао се прикладним за извођење закључака у које су сумирани резултати истраживања:

- Спољашње вредновање иницирало је промене у ставовима наставника према планирању и припремању за час;
- Спољашње вредновање условило је промене у комуникацији и односу наставника према ученику;
- Спољашње вредновање утицало је на повећање хоризонталне размене искуства наставника;
- Спољашње вредновање интензивирало је промене у подршци ученицима из осетљивих група;
- Спољашње вредновање допринело је променама у систематичнијем праћењу ученичких постигнућа;
- Спољашње вредновање утицало је на интензивније коришћење материјално-техничких ресурса и наставних средстава;
- Спољашње вредновање изазвало је промене у побољшању радне атмосфере;
- Спољашње вредновање утиче на повећање квалитета рада школе који се рефлектује остваривањем већег броја постављених индикатора у настави.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Приказ и тумачење резултата истраживања у докторској дисертацији изведени су на основу добро постављених проблема, предмета и циљева истраживања. Наведени резултати представљени су и протумачени на теоријски и методолошки адекватан и релевантан начин. Из наведених разлога они се позитивно оцењују као значајан допринос научном и апликативном објашњењу испитиване проблематике.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија оцењује да је докторска дисертација **Спољашње вредновање као кључни фактор наставе и учења у основним школама**, кандидаткиње Татјане Михајлов написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Комисија оцењује да докторска дисертација садржи све битне елементе потребне овој врсти академског рада.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Тема, спољашње вредновање, којом се бави докторска дисертација, актуелна је из више разлога, како због динамичне дискусије о интернационалном поређењу успеха ученика, тако и због смерница за обликовање школских развојних програма, код којих је спољашње вредновање интегрални, саставни део. Оригиналан допринос дисертације огледа се кроз компаративну анализу спољашњег вредновања у Европи и код нас и кроз емпиријску валидацију основних функција спољашњег вредновања (информативне функције спољашњег вредновања кроз информисање наставника о квалитету њиховог рада, дијагностичке функције кроз утврђивање предности и слабости у раду наставника, конструктивне функције, због могућности мењања постојеће праксе, као и развојне функције спољашњег вредновања континуираним унапређењем образовно-васпитног процеса), чиме се, генерално, даје допринос растућој сазнајној основи овог важног фактора унапређења квалитета наставе и учења у школи.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија оцењује да докторска дисертација кандидаткиње Татјане Михајлов нема битних недостатака.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација под насловом **Спољашње вредновање као кључни фактор квалитета наставе и учења у основним школама** прихвати, а кандидаткињи Татјани Михајлов одобри одбрана.

датум: 25. 05. 2017.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

проф. др Костовић Светлана,
председник комисије

проф. др Жељко Вучковић, члан

доц. др Јасмина Пекић, члан

проф. др Милица Андевски, ментор